

In Frankrijk disputeren mannen van het vak in het openbaar, en wat in Nederland personeel heet, valt daar in Frankrijk — ik spreek van de wetenschap — veelal weg, omdat vele kundigen aan het verschil deel nemen.

In elk geval: meer inlichting van het publiek is van die discussies het onvermijdelijke gevolg.

Welke is nu de uitkomst der discussie in de genoemde Société geweest over de waarde van nagemaakte geneeskrachtige wateren? Ik zou wenschen die in haar geheel hier te mogen wedergeven; maar om de beperkte ruimte moet ik verwijzen naar het *Journal de Pharmacie et de Chimie*, Februarij en Maart 1861, p. 127 en 206, en mij hier bij een zeer kort uittreksel bepalen.

CHATIN, POGGIALE en LEFORT, rapporteur, veroordeelen het namaken van die wateren in een Verslag, aan de Société officieel ingediend, vooral op grond, dat de scheikunde wel hoofdbestanddeelen en hunne hoeveelheden van de natuurlijke wateren aangeeft, maar dat elkeen weet, dat eene menigte, misschien zeer geneeskrachtige stoffen, in kleine hoeveelheid aanwezig kunnen zijn, waarvan de analyse geen gewag maakt en ook moeilijk alsnog gewag maken kan.

De slotsom is: gij kunt geen water namaken; neem er derhalve ook geene voorschriften van op in de Pharmacopae. En wilt gij voorschriften van oplossingen, noem ze dan bij den naam der opgeloste stoffen, en heet ze niet nagemaakte wateren.

„En rayant du langage pharmaceutique et médical cette expression d'*eaux minérales artificielles*, on est d'abord conséquent avec ce que l'on sait de la constitution et de l'imitation des eaux minérales naturelles, et ensuite on ne laisse plus croire aux malades qu'avec ces solutions salines ils suppl ent   l'usage des eaux naturelles elles-mêmes.”

Duidelijker kan de Commissie, benoemd om de zaak te onderzoeken en de Société voor te lichten, niet schrijven, dan zij deed: *gij bedriegt uwe zieken, zoo gij hun een nagemaakt geneeskrachtig water in de plaats van het natuurlijke geeft.*

Zulk eene beslissende uitspraak blijft nimmer zonder tegenspraak, waar het geldt radicale reform. BOULLAY sprak het eerst contrarie, maar dat hij zwak sprak, kan uit zijn aanhef blijken: „M. BOULLAY reconnaît avec la commission, que l'art ne peut imiter dans ses dernières limites les procédés de la nature et que la reproduction des eaux naturelles, dans un sens absolu, est impossible.” —

Die waarheid wederlegt dan ook al wat BOULLAY verder van het opnemen van recepten van nagemaakte wateren gezegd heeft. Hij zelf zal in de gevallen, dat men

een natuur-product bekomen kan, geen namaaksel in bescherming nemen.

BOUDET sprak krachtiger tegen het rapport der Commissie en grondde zich vooral op het verlagende, dat er voor de scheikunde in zou gelegen zijn, om te verklaren, dat zij thans niet alles vinden en aanwijzen kon. Maar dat is de vraag niet: de vraag is, of de scheikunde het kan, of zij het gedaan heeft. En het antwoord daarop geeft u BUNSEN. Hij vindt een geheel nieuw alcali en wijst u baryt en strontiaan aan waar gij ze niet verwacht hadt.

LEFORT, de rapporteur, liet dan ook BOULLAY en BOUDET niet onbeantwoord; DESCHAMPS sprak tegen het opnemen van namaaksels in den codex; DUBAIL sprak er voor, maar LEFORT we rlegde hem weder, en GAULTIER DE CLAUVERY, die er voor sprak, getuigde toch: „les chimistes sont d'accord qu'il est impossible de reproduire exactement une eau minérale naturelle.”

Tot zoo verre de eerste zitting. In die van 23 Jan. spreekt POGGIALE overtuigend tegen het namaken; na hem ROUSSIN, REVEIL en anderen; DUCOM bijv.: „que tout le monde est d'accord sur la valeur plus grande des eaux naturelles comparées aux eaux artificielles, et sur l'impossibilité d'imiter parfaitement les premières.” —

Eindelijk, na wijziging der Commissie, is in de zitting van 6 Februarij voorgesteld, eenige weinige voorschriften van nagemaakte wateren in den nieuwen Codex op te nemen, maar bij monde van den President der nieuwe Commissie, BOUDET, die vroeger tegen sprak, wordt gezegd: „La supériorité des eaux minérales naturelles sur les eaux artificielles étant admise, la Commission a d  proposer un nombre très-limité de formules et fixer son choix sur celles que l'opinion des m diciens et l'usage a en quelque sorte consacrées.” —

Alzoo is openbaar en bij herhaling door kundige mannen, en ook door de voorstanders van namaaksels erkend: *het namaken van minerale wateren is onmogelijk*; men wil voor den volgenden codex nog iets toegeven, enkel omdat sommige geneeskundigen nu eenmaal aan namaaksels gewoon zijn. —

En hiermede acht ik de zaak genoegzaam toegelicht. Onkundigen alleen zullen nagemaakte geneeskrachtige wateren beschermen, indien men natuurlijke bekomen kan. —

Voor mijn deel heb ik onpartijdig getuigd van hetgeen er van de zaak is, en heb haar dus slechts over te laten aan het gezond verstand van de deskundigen in Nederland. —

Utrecht, April 1861.

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan den WelEd. Zeer Gel. Heer Dr. A. W. M. VAN HASSELT.

Mag ik UEd. opmerkzaam maken op eene onjuistheid, welke met mijnen naam en ten mijnen koste voorkomt in UEd. „Nadere aantekeningen” enz. pag. 172 van het *Ned. Tijds. voor Gen.*, en UEd. tevens beleefdelijk verzoeken deze mijne rectificatie in gemeld *Tijdschrift* op te nemen.

Vooreerst, heb ik der Justitie nimmer inlichtingen gegeven in den zin door UEd. vermeld. Wel ben ik voor ongeveer vijf jaren in een geval van poging tot vergiftiging, met luciferkoppes, door eene vrouw te Wageningen op hare stiefdochter ondernomen, door het Hof van Gelderland als gewoon getuige gedaagd; maar daar had ik geene geregteijk-geneeskundige oordeelvelling te doen; deze was aan de Heeren HOMOET en WILLEMS opgedragen.

Ten tweede, werd de vraag niet gesteld, of luciferdeeg al dan niet giftig was; in dat geval zoude verschil van gevoelen onder

geneeskundigen *moeijelijk kunnen bestaan*; maar of de aangewende hoeveelheid, zoo zij gebruikt ware, den dood waarschijnlijk veroorzaakt zoude hebben.

Ten derde, was de snede roggebrood *niet „nog al overvloedig met stukjes lucifersdeeg bestreken,”* maar werd er slechts één luciferkop in gevonden, met een stukje van het houtje er aan, ter lengte ongeveer van 1 Nederl. duim, terwijl in de boter, waarmede die snede vrij karig bedeed was, zich eenige sporen van luciferdeeg vertoonden, te zamen nauwelijks één luciferkop uitmakende.

Ware mij eene oordeelvelling gevraagd omtrent de waarschijnlijke doodelijkheid dezer gift, ik had zeker niet gearzeld om een ontkennend antwoord te geven, daar ik mij anders had laten verleiden door die exceptionele gevallen, waar homoëopathisch kleine giften luciferdeeg den dood ten gevolge hadden.

Waar is het dat ik toenmaals in de *Gen. Courant* heb trachten te betogen, dat er minder te duchten was van den kant der onvoorzigtigheid dan van dien der misdaad, omdat bij elke opwekking van drift een plan kon opgevat worden en op hetzelfde oogenblik ten uitvoer gelegd, waarover de regter in korten tijd tweemaal het doodvonnis had uitgesproken; ééns in Zeeland en ééns in het onderhavige geval.

Bij mij kwam toen het denkbeeld niet op, dat de eene medicus den anderen kon verdenken, van de vergiftige eigenschappen van den phosphorus óf te ignoreren, óf te willen ontkennen. Maar luciferdeeg is geen phosphorus, ofschoon deze er in bevat is, en ik achtte het eerste minder gevaarlijk bij *toeval*, op grond van den walgelijken smaak, den opvallenden reuk, de kleur, het lichten in donker en het geringe gehalte aan phosphorus, hetwelk in sommige recepten zelfs wordt opgegeven tot 1 gr.: 1200 lucifers, terwijl de dosis toxica van den phosphorus vrij algemeen van 1 tot 3 grein gehouden wordt. SCHROFF onder anderen, wiens opgaven meestal op zelf genomen proeven steeven, zegt: „In grösserer Gabe zu 1—8 Gran bewirkt er etc..... *selbst den Tod*” en al spreekt PEREIRA van 16 grein phosphorus, welke hij met eigen hand aan zekeren CHABERT, bijgenaamd „the Fire-King” toediende, zonder dat er vergiftiging op volgde, ik zoude mij wel wachten om dergelijke opgaven, als iets ter zake afdoende aan te voeren, gedachtig aan het „*in medio tutius ibis.*” Maar wie zal het mij bestrijden, dat het afknabbelen van een 50tal lucifers *zonder opzet* niet ligt denkbaar is.

Voeg hier nog bij dat ik toen onder den verschen invloed lag van 2 noodlottige criminele gevallen, welke blijkbaar te wijten waren aan het overdrijven der vergiftige eigenschappen der lucifers bij het publiek, *terwijl geen één geval van vergiftiging door onvoorzigtigheid mij bekend was, waarvan de authenticiteit boven allen twijfel verheven was.*

Mijne bedoeling was derhalve human, maar geenszins om dit punt der toxicologie toe te lichten en veel minder om zorgeloosheid met lucifers aan te kweken.

Gaarne wil ik bekennen dat in de wetenschap dergelijke redenering niet opgaat en het dáar alleen om waarheid te doen is, maar mijne roeping als practicus is om alles aan te wenden tot heil der maatschappij en dit doe ik m. i. niet, wanneer ik de misdaad wijs op wapenen, welke overal en op elk oogenblik voor de hand liggen.

Medemblik, 16 Maart 1861.

UEd. Zeer Gel. D.W. Dienaar,
Dr. H. G. TER HAAR.

TOELICHTING

der bovenstaande réclame van Dr. H. G. TER HAAR,
door VAN HASSELT.

In eene uitvoerige mededeeling over den *phosphorus* en de *lucifers*, heb ik mij onlangs (zie blz. 170 van dezen jaargang) de moeite gegeven, het meest wetenswaardige bijeen te brengen, aangaande deze zoo hoogst vergiftige stoffen, uit een aantal Geschriften, daarover in de laatste jaren verschenen, en aan mijne eigene geringe ervaring ontleend. Ik deed dit met te grooter ijver, omdat juist de phosphor, of liever zijne technische en oeconomische derivaten, meer en meer algemeen als giftig bekend worden, niet alleen, maar ook meer en meer algemeen tot misdadige aanwending dienen, inzonderheid in Frankrijk, waar nagenoeg ieder nieuw nummer van het *Journal de Chimie médicale et de Toxicologie* eene nieuwe waarneming aan het legio van observatiën omtrent vergiftiging door hen, reeds sedert onderscheidene jaren, toevoegt. Ik deed dit met te meer genoegen, omdat juist dit vergift meer dan eens, onder mijne algemeene toxicologische studiën, het onderwerp van mijne bijzondere nasporing had uitgemaakt. Ik deed dit eindelijk voornamelijk met het doel, om voor andere geneeskundigen, die door hunnen dagelijkschen werkkring verhinderd zijn, den voortgang ook van de kennis aangaande dit belangrijk onderwerp voet voor voet en aan de bronnen te volgen, mischien geen onnutten arbeid te verrigten. Ik deed zulks echter *niet*, om daardoor polemiek uit te lokken, waarvan ik afkeerig ben, al ware het alleen wegens het tijdverlies daaraan verbonden. Welstaanshalve, of uit beleefdheid, kan men daartoe soms genoodzaakt worden. Dit is thans mijn geval. Ter genoemde plaatse namelijk, liet ik mij, volstrekt niet met z. g. personele bedoelingen, doch alleen tot leering van anderen, de volgende phrase ontvallen: „Ik hoop intusschen niet, dat men door het voorkomen van exceptionele gevallen ooit zal worden verleid tot het geven van zoo verkeerd gemotiveerde inlichtingen aan de Justitie, als Dr. TER HAAR bij ons voor eenige jaren deed, toen hij een „nog al overvloedig met stukjes luciferdeeg bestreken” „snede roggenbrood met boter voor *niet giftig* verklaarde.” — Wat had mij aanleiding gegeven tot deze waarschuwing? Daartoe moet ik de *historia facti* hooger ophalen. In de *Geneeskundige Courant* van October 1854, n°. 42, zond Dr. J. A. DELHEZ, uit Dordrecht, eene kleine waarneming in, die hij echter voor niet meer dan zij was, als eene eenvoudige praktische observatie wenschte te hebben aangezien, omtrent eene hem hoogst waarschijnlijk (en mij, ingevolge de beschrijving, zeker) voorkomende, ligte phosphorvergiftiging van een werkmeisje, door het toevallig gebruik „waarschijnlijk” van „één of meer” lucifers, met een gedeelte van eene snede daarmede bedeed roggenbrood ingevoerd. De gronden die ik heb om deze waarneming als eene „zekere” aan te merken, zijn deze: een deel van het slechts gekaauwde en toen uitgespuwde brood, dat gelukkigerwijze niet geheel genuttigd werd, „had zeer duidelijk den reuk dien ontbrandende lucifers geven en lichte in den donker;” — „patiente klaagde over lucifer-oprissingen;” — „zij had veel en bij herhaling gebraakt en zeide dat het braaksel mede lichte;” — „hare urine en sedes beiden hadden eenen sterken lucifer-reuk;” enz. Schrijver gaf verder de verschijnselen op, en verzweeg ook niet dat er onder dezen waren, die het overige ziektebeeld, door angst en schrik der patiënt, konden compliceren; beschreef zijne behandeling, en vermeldde de spoedige herstelling der lijderes, kort en goed, en zoo als men daarvan analoge beschrijvingen, naar waarheid wenscht,

en zoo als men er verscheidene over dit onderwerp kan vinden. Geene reden hoegenaamd bestond er, mijns inziens, om de waarheid van deze berigtgeving in twijfel te trekken of tegen te spreken, en ik voor mij was den schrijver alweder dankbaar, dat hij het groote gevaar der lucifers met een nieuw voorbeeld, en reeds voor eene zeer kleine dosis, had gestaafd. Dat alle geneeskundigen er niet zoo over dachten, of liever dat er één was, die eene geheel andere opinie voorstond, bleek mij bij de lezing van het volgende nummer (n°. 43) van dezelfde *Courant*. Dr. H. G. TER HAAR, uit Wageningen, zond tegen het voorgaande stukje een klein betoog in het licht, waarin hij theoretisch onder anderen trachtte te bewijzen, „dat (NB.!) eene vergiftiging door lucifers niet ligt mogelijk is,” een bewijs, dat hij meende te mogen trekken uit de berekening van een vijftal verschillende „voorschriften” van bereiding der lucifers in Frankrijk en Duitschland, die hem hadden geleerd, dat de lucifers eene zoo geringe hoeveelheid phosphor bevatten, — als minimum $\frac{1}{1200}$ grein per stuk, als maximum $\frac{1}{200}$ 1), — dat men moeilijk van „één” lucifer vergiftiging mag verwachten, te minder nog omdat men, therapeutisch, eene veel hogere hoeveelheid gewoon is voor te schrijven, zeldzaam minder dan $\frac{1}{16}$ grein phosphor. Daarenboven had de Schrijver zelf, voor eenigen tijd, „gehakt vleesch gegeten, waaraan de smaak van phosphor onmiskenbaar was en dat in een donker vertrek phosphoresceerde, zonder eenig verdacht verschijnsel te hebben ondervonden.” Uit een en ander meende de schrijver aanleiding te mogen nemen, eerstens, om het geval door den Heer DELHEZ medegedeeld, eenvoudiger te „verklaren” als veeleer gevolg te zijn van „zenuw-verschijnselen” bij eene „verontruste” patiënt ontstaan, en ten andere, om diens waarneming, in den aanvang van zijn betoog, zamen te werpen met de „zoo wonderbaarlijke,” met de „door de faam verstrooide,” gevallen van vergiftiging door lucifers, die in de „politieke bladen” worden bekend gemaakt, en, aan het slot van zijn opstel, met „de verdichte verhalen daarvan onder het volk” in omloop! Schrijver eindigt met de verklaring: dat hij hiermede zich slechts ten doel had gesteld: „Ongegronde vooroordeelen” te bestrijden! — Niemand, die bij ervaring kennis heeft van de hevige werking, die de phosphor in zeer fijn verdeelden staat, zoo als die aan de lucifers voorkomt, op het dierlijk organisme kan uitoefenen, reeds in zeer geringe giften, zal het mij envel hebben geduid, dat ik, op mijne beurt (en ik gevoelde mij daartoe, als in de toxicologie niet geheel onervaren, zedelijk verplicht), bij gelegenheid dat ik kort daarna in een ander Tijdschrift, andere onderwerpen de vergiftiging door lucifers betreffende, behandelde, meende deze teregtwijzing van Dr. TER HAAR, ter loops te mogen refuteren, zie daarover het *Nederlandsch Lancet*, 3e serie, 4en Jg., 1854—1855, blz. 325. Ik deed zulks, vooreerst, om Dr. DELHEZ (hoezeer ik de eer niet heb, ZEd persoonlijk te kennen, evenmin als Dr. TER HAAR) tegen eene onverdiende opmerking te *verdedigen*, hetgeen trouwens weinig noodig was voor ieder, die met opmerkzaamheid naleest zijne hier boven teruggegevene symptomatologie van dit geval. Maar ook, in de tweede plaats, om den Heer TER HAAR te *waarschuwen* tegen zijn *scepticisme* indezen, en in ZEd. eigen belang, niet minder tegen het gevaar van het nemen

van zoo onberadene *zelfproeven*, als die met den bal „gehakt vleesch,” dat, blijkbaar toevallig, doch onmiskenbaar, eene hem niet bekende hoeveelheid phosphor bevatte 1). Het doet mij leed, dat die Heer, misschien omdat ik ZEd's „teregtwijzing” eene grove dwaling moest noemen, daarover gevoelig is geworden, doch ik verklaar ZEd. dat ik met de geheele vermelding dier zaak niets anders bedoelde, dan hem en anderen nuttig te zijn. Ik zou dan ook voorzeker niet meer daarop zijn terug gekomen, en de in het begin van dit schrijven vermelde nieuwe phrase, daarop doelende, niet hebben gebruikt, ware het niet, dat ZEd. sedert zelf daartoe vernieuwde aanleiding had gegeven, door eene poging tot *antikritiek* van mijn stukje uit het *Lancet*, in de *Geneeskundige Courant* van 13 Julij 1856, n°. 28, waarin hij persisteerde bij zijn gevoelen, om „het lucifersdeeg, zelfs in de hand van den misdadiger, *geen gevaarlijk* vergift te noemen,” — omde „toevallige vergiftigingen daarmede voor *hoogst zeldzaam*” te houden, — en om te bewijzen „dat het te *hoog* opgeven van de vergiftigende eigenschappen der luciferkoppen, — even als elk ander „*vooroordeel*,” — *schadelijke* gevolgen kan hebben.” Dit volhardten echter bij eene eens uitgesprokene, thans door eene nieuwe vermeerderde, dwaling zou mij alleen voor den schrijver zelven leed hebben gedaan, en zou ik ZEd. in mijn jongste opstel in ons *Ned. Tijdschr.* misschien niet weder hebben geciteerd 2), ware het niet dat de Schrijver, in ditzelfde stuk, een *nieuw* geval van dezen aard had medegedeeld, waarin ZEd., van uit zijn tot hiertoe aangenomen standpunt van bijzondere opinie voor zich zelven, was overgegaan op het algemeen terrein der *medicina legalis*. Ik wil, ten besluite, mij getroosten, het relaas dienaangaande geheel af te schrijven, het verder den onpartijdigen Lezer overlatende, of de Schrijver wel in zijn goed regt was, toen ZEd. de Redactie verzocht, de bovenstaande *missive*, aan mij gericht, te willen opnemen, — iets waarin ik voor mij geen het geringste bezwaar heb gevonden, alleen onder nogmaals gedaan verzoek, om niet alleen den geheelen zamenhang van dit verslag *à tête reposée* te willen lezen, maar ook mijne vorige opstellen te vergelijken, en ten of ander werk over de *Vergiftleer*, of het geciteerde *Journal de Chimie médicale* te raadplegen. — Het door mij bedoelde, laatste geval van den Heer TER HAAR luidt *letterlijk* als volgt, alleen heb ik de zaken waar het vooral op aankomt *cursief* laten drukken, en eenige vraag- en nitroep-teekens toegevoegd: „Ongeveer 14 dagen geleden werd ik door den

1) Ik moet hierbij nog opmerkzaam maken op eene tweede bron van dwaling, die zoowel voor deze zelfproef van Dr. T. H., als voor de observatie van Dr. D. geldig is, te weten, dat het in casu volstrekt niet is uitgemaakt, of wel inderdaad in beide gevallen *lucifer-deeg* in het spel is geweest. Immers het is zeer ligt mogelijk, dat in het een of in het ander geval, of in beide misschien, *phosphor-deeg*, voor muizen- of rattenvergift bestemd, op dit brood of in dit vleesch was geraakt, en dan viel er voorzeker over de *dosis*, zonder bepaald chemisch onderzoek, niet te redetwisten, maar mag alleen worden verondersteld, dat die nog ligter levensgevaarlijk had kunnen zijn.

2) Ik gevoelde destijds de noodzakelijkheid daarvan minder, omdat de Schrijver toen reeds eenigermate was ingelicht door Dr. G. DRESSELHUIJS, van Lienden, die, naar aanleiding van het bedoelde geschrift, een drietal proeven op *konijnen* had genomen, welke door niet meer dan resp. 20, 12, zelfs 6 luciferskoppen, met roggenbrood toegediend, binnen 14 ad 48 uur, bozweken zijn. *Geneesk. Courant*, 1856, n°. 31.

1) Moet eigenlijk zijn, volgens andere onderzoekingen, zie mijne vorige *Aanteekeningen*, als minimum $\frac{1}{140}$ grein, als maximum $\frac{1}{62}$ ste. Een groot verschil alzoo met bovenstaande opgaaft! Intusschen stem ik gaarne toe, dat men a priori het *gemiddeld* phosphorgehalte van lucifers niet met zekerheid kan vaststellen.

BINNENLAND.

Heer „*Commissaris van Politie*” alhier, (Wageningen), GEREQUIREERD tot het *doen van onderzoek* in eene zaak, alwaar „*verdenking*” bestond van „*poging*” tot „*vergiftiging*” door middel van „*koppen van lucifers*.” De zaak was deze: „*een meisje van 17 jaar nuttigde des morgens om 8 uur, een stuk roggebroad, waaraan zij volgens hare mededeeling, een „walgelijken reuk en smaak” bespeurde, welke haar „belette” dat stuk roggebroad geheel op te eten; zij legde het daarom ter zijde, nadat zij er ruim de helft van op had. Eenige minuten daarna, naar haar zeggen 5 minuten, werd zij „misselijk” en „braakte” 2-malen kort na elkaar, naar het scheen, „al het genotene” weder uit, waarna zij zich volkomen wel bevond. Het was omstreeks 3 uren na den middag toen ik haar bezocht, en dus 7 uren nadat dit alles had plaats gehad. Toen reeds was er niet een écnig verschijnsel meer over, zelfs de adem was geheel vrij van „phosphoraat.” Het braaksel had gedurende al dien tijd in de zon liggen bleeken (?) en droogen, zoodat (?) het evenmin sporen vertoonde van lucifers-deeg (!). Van het stuk roggebroad was iets minder dan de helft overgebleven. Ik was „gerequireerd” om te onderzoeken, of het meisje „vergift” gebruikt had, verder ging mijne taak niet. Er bestond „*verdenking*,” omdat hare „*stiefmoeder*,” welke haar het brood had „gegeven,” haar „*vaak mishandelde*” (!). Het gedeelte der snede roggebroad, waarvan zij verklaarde gegeten te hebben, gaf een „sterken reuk” van phosphorus van zich, en in de „*boter*,” welke er hoogst karig over gesmeerd was, „vond” ik „hier en daar” fijne roode „*stukjes lucifersdeeg*,” een plaatsje, in die zelfde snede, hetwelk mij „verdacht” voorkwam, onderzocht ik en haalde er „een geheel luciferskop” uit, zoodat het mij oppervlakkig voorkwam, dat het „NOG AL OVERVLOEDIG” met deze zelfstandigheid bedeed was; nochtans verklaarde ik „niet” (!?), dat de snede vergiftigd was, maar blootelijk, dat zich daarin „*lucifersdeeg*” bevond” enz. — Onder *vergelijking* van deze laatste mededeelingen en beschouwingen van den Heer TER HAAR, oordeele de Lezer nu verder zelf over de waarde en de beteekenis van ZEd.'s thans ingezondene *Brief*. — Ten opzichte van de laatste cursieve zinsnede daarin voorkomende, omtrent het niet bestaan van deze vergiftiging door *onvoorzigtigheid*, moet alleen worden toegegeven, dat *doodelijke* gevallen daarvan werkelijk *schaarsch* zijn, althans voor den mensch; minder voor dieren, doch wat bewijst dit voor onze quaestie? Toch wel niet, dat er ook geene gevallen van *opzet* zijn voorgekomen? Daarvan zijn *zeer vele* voorbeelden, hoezeer mede niet altijd *doodelijk* afgeloopen. Ik geloof, dat éene oorzaak der dwaling van den Heer TER HAAR hierin gelegen is, dat ZEd. alleen dan meent aan vergiftiging te mogen gelooven, wanneer daar de *dood* op volgt. Dit zou eene zeer onjuiste opvatting zijn. Intuschen zou de Heer T. H. daarin niet alleen staan. Te dikwijls toch schijnt het er bij den Regter slechts op aan te komen, of het toegediende vergift *doodelijk* is te noemen, of de gegevene *dosis* eene *doodelijke* gift is. Men verlieze toch niet uit het oog, dat noch het een noch het ander a priori mag worden uitgesproken, dat er geene absoluut *doodelijke* vergiften bestaan, dat de uitwerking eener zelfde *dosis* door een tal van bijkomende omstandigheden aanzienlijk kan worden gewijzigd. Ook hangt hier een groot verschil in beschouwingswijze af, of men alleen eene *doodelijke* vergiftiging als *misdadig* aanmerkt, dan of, en in hoe verre ook de *poging* tot *veneficium* strafbaar is te achten. Doch over dit punt zijn het de Regtsgelerden zelve nog niet volkomen eens. Vergelijk o. a. de *Dissertatie* van Mr. P. DEKETH, Utrecht, 1856, „over de misdaad van vergiftiging”, in fine.*

Door een onwillekeurig verzuim is in het stuk over huwelijken tusschen bloedverwanten vergeten eene ter voorkoming van misverstand noodzakelijke mededeeling te doen, die hier volgt. De verhandeling werd, zoo als zij afgedrukt is, voorgedragen in de Vergaderingen der historisch-statistische sectie van het Genootschap ter bevordering der Genees- en Heelkunde te Amsterdam. Vroeger had ik de medewerking der sectie verzocht om gegevens te bekomen tot een zelfstandig oordeel over het boven aangeduide vraagstuk. Ten gevolge hiervan zond de sectie eene uitnoodiging aan hare leden en later aan de leden des Genootschaps in het algemeen om mede te werken tot het gevraagde doel. Daarop kwamen van verscheidene leden mededeelingen in, zoodat ik meer of min volledige opgaven kreeg over omstreeks 170 gevallen. Hoewel nu dit aantal zeker niet geheel te verachten is en misschien wel reeds bepaalde gevolgtrekkingen toelaten zou — verschillende van de door anderen voorgedragene — kwam het mij echter allezins wenschelijk voor, deze op breederen grondslag te vestigen. Daarom wenschte ik door het doen opnemen mijner verhandeling in dit Tijdschrift, ook in ruimeren kring de aandacht der Geneeskundigen op het onderwerp te vestigen, ten einde op die wijze zoo mogelijk met nog meer gevallen van huwelijken tusschen bloedverwanten en de uitkomsten daarvan bekend te worden. Wie daartoe zou willen medewerken, wordt verzocht zijne opgaven, vóór 15 Junij a. s. toe te zenden aan Dr. J. M. FUCHS, Secretaris der 5de sectie van het Genootschap ter Bevordering van Genees- en Heelkunde te Amsterdam.

Op pag. 266 van dit Tijdschrift vindt men de Tabel bevattende de vragen, waar bijzonder de aandacht op gevestigd wordt. Later hoop ik door dit Tijdschrift de gevolgtrekkingen bekend te maken, die uit het geheel der medegedeelde gevallen te trekken zijn, terwijl de hoofdarbeid zelf, waartoe de medegedeelde verhandeling slechts als inleiding beschouwd moge worden, in de werken van bovengenoemd Genootschap geplaatst zal worden.

Dr. A. SASSE.

Zaandam, 16 April 1861.

— Bij missive van 14 Maart j.l., n° 148, 5de Afd., heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken, naar aanleiding van het beredeneerd jaarverslag van den Inspecteur van het Lager Onderwijs in Gelderland, over 1859, aan Gedeputeerden Staten van de provincie o. a. het volgende kenbaar gemaakt: „De plaatselijke Schoolcommissie te Nijmegen — zoo schrijft de Inspecteur — heeft aangedrongen op de wenschelijkheid van het nemen van maatregelen tegen het schoolgaan van kinderen uit huisgezinnen, waar niet alleen kinderziekte, maar ook andere besmettelijke ziekten, bijv. kinkhoest en mazelen, heerschen. De ondervinding van het afgeloopen jaar heeft daar bewezen, hoe noodig zulke maatregelen zijn. Ook de plaatselijke Schoolcommissie te Zutphen heeft reeds bij herhaling tot het nemen van zoodanige maatregelen bij het Gemeentebestuur aangedrongen; tot nog toe evenwel zonder gevolg. Er zijn in Gelderland verscheidene gemeenten, waar tot dusverre geene plaatselijke verordeningen tegen de verspreiding van besmettelijke ziekten bestaan. — Daar, naar mijn gevoelen, het noodzakelijke van zoodanige maatregelen boven allen twijfel is verheven, zoo komt het mij wenschelijk voor, dat de Gemeentebesturen door uwe vergadering zooveel mogelijk daartoe worden aangespoord,” — hetwelk dan ook is geschied.